

Csávás Imre

Kalandok a kerék körül

Halmi Iván könyvének címe és a borítója ifjúsági témát sugall, de már az előszó felvilágosít: többről van itt szó. A keretjáték nyolc nap történetét öleli fel, december 24-től szilveszterig. A főszereplő, ifj. Kerekes István 12 éves tanuló, karácsony estéjén kapja meg a régóta vágyott laptopot, amelynek segítségével megkezdi bolyongásait a múltban.

Az olvasás során átélhetjük a Felsőbb Hatalom beavatkozását, amely a látszólag összefüggéstelen hét történetet összefűzi, biztosítva ezzel a kisregény folytonosságát. A főhős e hatalom segítségével tesz kalandos utazást a technikatörténetben. Kalauza ebben Misztikánia országának vezetője, Lapikarosztóp, egy másik galaxis lakója. Az egymásra találás regényes módon, a véletlen folytán jön létre, majd a naponként tovább folytatódó kapcsolatuk révén feltárnak a múltbeli események. Ezek az őskortól kezdődően, a kerék feltalálásának sorsdöntő eseményétől egészen 1862-ig, a dinamó feltalálásáig ívelnek. Az egyes fejezetekben megismerkedhetünk a Nílus-parti Egyiptomban kialakított vízáttemelő szerkezettel, a kínai léghajó alaptípusával, a nürnbergi zsebóra forradalmi újításán át a filmezés alapját adó forgómozgás feltalálásáig a párizsi képen. Ezt követi az ipari forradalom idején feltalált gőzgép angliai változata, s végül a pannonhalmi apátságban tevékenykedő fizikus-paptanár, Jedlik Ányos villamos laboratóriuma tárul elénk.

A szerencsésen megválasztott és megfelelő időhatárok közé szorított keretjáték a történetek folyamatosságának biztosításán túlmenően a mai ifjúság érdeklődési körét is kitűnően jellemzi. Ez pedig – a korszellem meghatározása szerint – a számítógép iránti vonzalom. E vonzóerőt használja fel a szerző, hogy elmesélje történeteit, s emléket állítson az emberi tudásvágy, a felismerő képesség és a szorgalom számára, az egyes történetekben döntő szerepet játszó eszközök feltalálási pillanatainak megörökítésével. A múltba tekintő mágia segítségével elénk táruló események a helyszínekhez és az egyes történeti korokhoz való hűség mellett oly módon elevenednek meg, hogy a többé-kevésbé ismert momentumok némileg módosított változataival szembesülünk. Az események tehát a múltban akár így is *megtörténhettek*.

A mű további jellemzője az egyes feltalált szerkezetek alapvető gondolati formája: a kör, illetve a kör alapján kialakuló *kerék*. A technikatörténetből merített esetek Halmi egyéni választásait tükrözik, de az előbbieket szerint mégis egységes, *kerek* egészet alkotnak.

Feltétlenül elismerésre méltó az a szerzői igyekezet, amely az egyes történeti adatok és a tudományos háttér munka elvégzésében érhető tetten. Halmi ügyesen ötvözi az olvasó által talán már ismert valós szituációkat az írói fantázia lehetőségeivel, amely nemcsak a keretjátékot, hanem az

egyres történeteket is áthatja. Misztikánia képviselői bele-bele szólnak Kerekespisti tevékenységébe, ezzel is változatosabbá téve az előadásmódot. A történet során feltárul a párizsi és nürnbergi piacok sokszínűsége, a kínai kán udvartartása vagy az angol kisvárosi élet korabeli hangulata. Ugyanakkor nem tartom szerencsésnek a helyenként túl sűrű adathalmazt, amely a fiatalabb korosztályok számára a megértést nehezítő tényező lehet, bár kétségtelen, hogy az elsöre érthetetlen fogalmak újraolvashatók, utánanézhetőek. A legtöbb múltban használatos kifejezés a magyar faluban játszódó történetben fordul elő, itt talán magyarázó szótár is elkelt volna. A történeti hűség szempontjából viszont a fogalmak alkalmazása mindenképpen indokolt.

Az olvasóban az is felmerülhet, hogy az egyes történetek, a korszakváltások mint ha némi Madách-utánérzéssel lennének

megalkotva. De ez önmagában nem baj. A fejezetek mindegyike a tudás hatalmának ősi, varázslatos erejét próbálja ábrázolni. Azt, hogy milyen lépések segítették az emberiséget a mai számítógépes világhoz való eljutásban. Sok munka, kitartás és nem utolsó sorban szerencse is kellett hozzá. Áthallás-érzésünket tehát elnyomja a technikatörténeti háttér, amely más viszonyrendszerbe helyezi a mondanivalót. A mű zárása szintén véletlenszerű: a Misztikániát érő külső galaktikus hatás ad lehetőséget a szellemes befejezésre, amely Pistiek szilveszteri összejövetelekor történik meg. Az utolsó oldalra érve óhatatlanul is felmerül az olvasóban az *időkerék* tovább görgetésének lehetősége, hiszen a 19. század vége óta igencsak bővült a *kerék* alkalmazásában rejlő műszaki fejlesztések sora. Ha a szerző elegendő kedvet érez a történet folytatásához, a munkához további sok sikert kívánok!

(Halmi Iván: *Kerekespisti és a csodálatos laptop*. B.K.L. Kiadó, Szentgotthárd, 2009. Szerkesztőségünk a fenti közleménnyel a 2010-ben elhunyt Csávás Imrre is emlékezik.)

Sződy Szilárd, 1936,
átm. 93 mm, kétoldalas, öntött bronzérem